

یادداشت

ای کاش بزرگان داروسازی آتش زیر خاکستر را ببینند

| **محمدطاهری** |

| عضو تشکل داروسازان و مسئول فنی استان مازندران |

این روزها اخبار فراوان است، بعضی از آنها دهان‌به‌دهان می‌چرخند و بازگو کردنشان برای مردم جذابیت دارد، اما تعدادی از آنها کوتاه و گذراست، ولی در عمق خود خبر از بحران‌هایی عمیق در آینده می‌دهند. خبر کوتاه بود «اعتراض داروسازان مسئول فنی به نرخ دست‌مزد» که در مازندران جرقه‌اش شکل گرفت و کمیابش در استان‌های دیگر هم ناراضیاتی‌هایی هر چند غیرمنسجم را همراه داشت. داروسازان مسئول فنی که در باور عموم دارای مدرک دکترار در یک رشته‌نان و آبداری هستند، اما در درون خود دردمند و مایوس‌اند. در آیین‌نامه‌های انحصاری برای تاسیس داروخانه که عملا راه داروخانه‌دار شدن را برای فارغ‌التحصیلان جدید این رشته به روایتبدیل کرده و برای داروخانه‌های قدیمی انحصاری به وجود آورده که مطمئن‌اند بازده اقتصادی داروخانه آنها تغییر چندانی نمی‌کند و راه رقابت عادلانه و خدمات‌دهی بهتر به مردم بسته‌است.

رد مردم‌ورثی شدن مجوز داروخانه که آن قدر تلخ و گزنده است، گویی فرزندان یک متخصص قلب بعد از فوت پدر بتوانند مطب او را با حفظ شرایطی باز نگه دارند و به نام پدر به در مان و طبابت بپردازند. متولی تعیین نرخ دست‌مزد مسئول فنی داروخانه، انجمنی است که بیشتر اعضای آن را صاحبان داروخانه و داروسازان موسسی (داروخانه‌دار) تشکیل می‌دهند و در تضاد منافع‌ی که از آن هم بی‌نصیب و بهره نیستند، تصمیمات‌شان متمایل به صاحبان سرمایه و داروخانه‌داران است. انجمن داروسازان به قانون استناد می‌کند، اما می‌تواند به سوالات زیر هم پاسخ دهد:

هر بار که شورای رقابت و دیوان عدالت اداری بر مفضل آیین‌نامه‌های تاسیس داروخانه دست گذاشتند و آن را در جهت بهبود فضای کسب‌وکار نارسا و ناعادلانه شمردند، چه نهدی بود که فریاد سر داد و با ارتباطاتش توانست مهلت بگیرد تا این آیین‌نامه‌ها را مطابق نیازهای جدید به‌روزرسانی کند، اما در آخر فقط با وارد کردن چند تغییر جزیی که آنچنان ضرری هم برای منافع انحصاری عده‌ای نداشت‌ه باشد، از دستور کار خارج‌سازد؟

کدام نهاد و انجمن گفت قانون موروثی بودن مجوز داروخانه‌استفسار به شورای نگهبان در سال ۱۳۶۶ است، اما از آن سال تاکنون کوچکترین قدم و پیشنهادهی برای تغییرش برداشت؟

انجمن داروسازانی که با کم یا حذف حق فنی نسخه‌ها آنچنان به تکاپو می‌افتد و از دانش‌جویان و فارغ‌التحصیلان جوان استفاده کرده و آنها را برای فشار در برابر این رای گسیل می‌دارد، چرا وقتی پای حقوق و دست‌مزد مسئولان فنی فاقد داروخانه می‌رسد، وجدان و عدالت را نادیده گرفته و زیر پرچم قانون می‌رود؟

کدام هیأت‌مدیره انجمن صنفی داعیه فراگیر بودن و یکسان بودن رأی اعضای صنفش را دارد، اما در تبصره آیین‌نامه صنفی‌اش قیدشده ۵۰درصد هیأت‌مدیره حتما باید صاحبان داروخانه باشند، تا عملا دست برتر در تصمیمات به سمت منافع خاصی تضمین شود؟

متأسفانه باید گفت این رویه چه آگاهانه و چه غیرآگاهانه باعث شده تضاد و انشقاقی در جامعه داروسازان وارد شود و آرام‌آرام داروسازان موسس را در مقابل داروسازان مسئول فنی قرار دهد. این شکاف و بدبینی رو به افزایش قطعا در بلندمدت سرمایه اجتماعی و اعتماد بین اقشار این صنف را از بین برده و آسیب‌هایش در سال‌های آینده می‌تواند جامعه داروسازان را بیش از گذشته آسیب‌پذیر کند و اضافه‌شدن فارغ‌التحصیلان جدید هم بحران‌های شغلی و اعتراضی را گسترده‌تر کند.

ای کاش بزرگان داروسازی پیش از واقعه‌فکری برای علاج کنند و اگر در باور خود به طرح‌هایی همچون «سند چشم‌انداز شغلی داروسازان» خوشبین هستند، دلسوزانه باید بگویم که فاصله بسیار زیاد تا عملی شدن این‌گونه اسناد آنچنان است که بیشتر آن را شبیه طنز می‌کند و پاسخ هزاران مسئول فنی معترض در برابر این وعده‌ها که عملی شدنش در ایده‌آل‌ترین شرایط نیازمند ده‌ها سال است، جز این نخواهد بود که بگویند: «آتش بگیر تا که بدانی چه می‌کشم، احساس سوختن به تماشامی‌شود.»

در روزهای پس از بروز یک حادثه، کودکان به حمایت و مراقبت بیشتری نیاز دارند. ممکن است خیلی بترسند و فشار زیادی به آنها وارد شده باشد.

«

نگرانی برای آینده ۱۵۰هزار مربی مهد کودک

معاون دفتر کودکان و نوجوانان سازمان بهزیستی با انتقاد از تعیین نشدن و افزایش قیمت نرخ مهدهای کودک می‌گوید با افزایش نیافتن قیمت تارخ قابل اطمینان، نگران ۱۵۰ هزار نفر مربی، مدیر و فعال در مهدهای کودک هستیم. به گزارش ایسنا، احمد خاکی با یادآوری این موضوع که سال گذشته دفتر حقوقی ریاست جمهوری اعلام کرد نرخ‌گذاری مهد کودک بر عهده سازمان حمایت گذاشته‌شده که این مسئله مشکلاتی را در پی داشت، گفت: «وضعیت مهدهای کودک خوب نیست، در چندسال اخیر افزایش قیمت‌گذاری تار صدی اتفاق افتاد که مبلغی مناسب و واقعی برای مهدهای کودک نبود.» او ادامه داد: «خدمات مهد کودک باید از سوی حاکمیت دنبال شود ولی روش قیمت‌گذاری بر مبنای اسناد و درخواست ارایه‌شده با سازمان حمایت است و این سازمان به‌عنوان بازوی کارشناسی ورود می‌کند. همچنین پیش‌بینی شده‌است بعداز انجام محاسبات، گزارش مربوط به کار گروه تنظیم بازار ارایه‌شود و از اعضا و نمایندگان مختلف دعوت به عمل می‌آید.»

بررسی های «شهروند» نشان می دهد

تعداد گونه‌های پرندگان در تهران به دلیل افزایش باران و کم‌شدن آلودگی هوا، بیشتر شده است

قشنگ‌ها به شهر بر می‌گردند!

◀ اگر تا سال ۹۴، ۱۷۷ گونه پرنده در تهران شناسایی شده بود، حالا شمار پرنده‌های شناسایی شده به ۲۳۰ تا ۲۵۰ گونه می‌رسد

شهروند | آسمان تهران چند پرنده دارد؟ کیست که بداند.

فقط همه می‌دانند که در سال‌های گذشته که آلودگی هوا نفسی برای آدم‌ها هم نمی‌گذاشت، کلاغ‌ها از آسمان تهران کم شده بودند؛ تا زگی‌ها اما بعد از حذف مگس‌های سفید و آمدن پروانه‌ها، چشم تهران به‌انواع پرنده‌ها روشن شده‌است. بالین که همه‌مه پایتخت کمتر می‌گذارد صدای پرنده‌ای به‌گوش برسد، اما باران و کیفیت خوب هوا، آنها را به آسمان برگردانده. آمارها که این‌طور می‌گویند؛ تا سال ۹۴ اگر ۱۷۷ گونه پرنده در تهران شناسایی شده بود، حالا شمار گونه‌های شناسایی شده به ۲۳۰ تا ۲۵۰ نوع می‌رسد. پرندشناسان اگر این افزایش تنوع را به افزایش توجه به پرنده‌ها ربط می‌دهند، اما انکار هم نمی‌کنند که آب، غذا و امنیت، پرنده‌ها را به تهران کشانده و کاهش آلودگی هوا آنها را در این شهر بزرگ ماندگار کرده‌است.

پرندگان تهران چند دسته‌اند؛ پرندگان بومی که در تمام‌فصول تهران را ترک نمی‌کنند، مثل کلاغ‌ها، قمری‌ها و گنجشک‌ها و پرندگان مهاجر که تهران بر سر راهشان، جای خوبی برای یک اقامت کوتاه است؛ مثل کاکایی‌ها که مهاجران زمستانی‌اند و چلچله‌ها، بادخور ک‌ها و پرستوها که مهاجران تابستان‌اند و از بین رفتن زیستگاه‌ها، خشکسالی و انواع آلودگی‌ها (نوری، هوا و صوتی) جمعیت این گروه‌ها را تهدید می‌کند.

پرنده‌ها ز یاد شده چون به پرنده‌ها توجه می‌شود
چهار سال پیش از این، رئیس وقت اداره حفاظت محیط‌زیست تهران از شناسایی ۱۷۷ گونه پرنده در پایتخت خبر داده و گفته بود که بیشترین تعداد پرندگان موجود در شهر مربوط به خانواده گنجشک‌هاست و کلاغ و قمری‌ها در رتبه‌های بعدی قرار دارند. یک‌سال بعد از این گروه پرندشناسی و پرندنگری «ط‌رلان» تعداد گونه‌های تهران را ۲۱۰ نوع شمردند و حالا آمار از این‌هم فراتر رفته‌است.

ایمان ابراهیمی، مدیر عامل موسسه پرندشناسان آوای بوم می‌گوید تنوع گونه‌ها در بسیاری از شهرها رو به افزایش است، اما مهمترین دلیل این اتفاق را این‌طور عنوان می‌کند: «یکی از مهمترین دلایل افزایش بررسی‌هاست. سال ۸۰ در تهران تنها دو نفر روی پرنده‌ها مطالعه می‌کردند، در حالی که الان گروه‌های مختلفی پیگیر وضع پرنده‌ها هستند و با توجه به افزایش بررسی‌ها، تعداد گونه‌های مشاهده‌شده هم بیشتر شده‌است.» به گفته‌او بررسی جمعیت پرندگان در تهران بسیار

کار سختی است و به پژوهشی سیستماتیک و در مدتی طولانی نیاز است؛ کاری که در هیچ یک از شهرها تاکنون انجام نشده‌ است.»
«می‌توانیم با اطمینان بگویم جمعیت پرندگان تهران کم شده یا زیاد.»

ابراهیمی می‌گوید: «در تهران در حال حاضر بیش از ۲۳۰ گونه پرند شناسایی شده‌است.» گروه پرندنگری ط‌رلان البته پیش از این شمار گونه‌ها را تا «۲۵۰ نوع هم تشخیص داده‌است. ابراهیمی معتقد است شمار گونه‌های تهران به این دلیل قابل ملاحظه‌است که شمار پرنده‌های کشور در حال حاضر به ۵۵۱ گونه می‌رسد.

مدیر عامل موسسه پرندشناسان آوای بوم از پرنده‌ای به نام دار کوب قهوه‌ای یاد می‌کند که از تمام سال فقط حدود سه هفته در تهران است و همین‌طور از چرخ ریسک بزرگ که همیشه در تهران ماندگار است. به گفته‌او از آماري که درباره پرنده‌های تهران داده‌شده، حدود «۴۰ تا ۶۰ گونه بومی تهراند.

او درباره دلایل این تنوع گونه‌ای چنین توضیحی می‌دهد: «یکی از دلایل مهم تنوع این است که تهران در مرکز کشور قرار گرفته و یکی از محل‌های عبور پرنده‌های مهاجر است؛ پرنده‌هایی مثل گنجشک، سار و پرندگان شکاری. عامل دیگر وجود منابع بالای غذا و آب است. غذا در تهران به وفور پیدا می‌شود و همین می‌تواند عامل جذب پرنده‌ها باشد. عامل بسیار موثر دیگر که تعداد گونه‌های مشاهده‌شده در تهران را بالا برده، افزایش علاقه به پرندنگری در شهر تهران است. ما هر سال ۱۰۰ تا ۲۰۰ پرندنگر جدید در تهران می‌بینیم. پرندنگری دیگر یک تفریح حاشیه‌ای نیست، ما آدم‌های زیادی را می‌بینیم که هر روز دوربین به‌دست در تهران به دنبال پیدا کردن پرنده‌ها هستند.»

آلودگی هوا به تعداد پرندگان ربط دارد؟

کیفیت هوای تهران بهتر شده؛ مقایسه تعداد روزهای سالم و ناسالم سال گذشته و امسال که این‌طور نشان می‌دهد. در حالی که در سال ۱۳۹۷ تا ۲۲ خرداد، تهران هشت روز پاک، ۶۳ روز سالم و ۱۳ روز ناسالم برای گروه حساس داشت، در مدت مشابه امسال ۲۵ روز پاک، ۵۴ روز سالم و پنج روز ناسالم برای گروه‌های حساس را از سر گذرانده‌ایم. افزایش کیفیت هوا را با اطمینان می‌توان به بارندگی‌های زمستان گذشته و بهار ربط داد، اما این ماجرا چقدر می‌تواند به ماندگاری پرندگان در تهران کمک‌کند؟

چهار سال پیش از این، رئیس وقت اداره

حفاظت محیط‌زیست تهران از شناسایی ۱۷۷ گونه پرنده در پایتخت خبر داده و گفته بود که بیشتر ین تعداد پرندگان موجود در شهر مربوط به خانواده گنجشک‌هاست
کلاغ و قمری‌ها در رتبه‌های بعدی قرار دارند. یک‌سال بعد گروه پرندشناسی و پرندنگری «ط‌رلان» تعداد گونه‌های تهران را ۲۱۰ نوع شمردند و حالا آمار از این‌هم فراتر رفته‌است

۱۰ سال پیش از این جمشیدمنصوری، پرندشناس از کاهش

فوق‌العاده گونه‌های پرند در تهران پرده برداشته و گفته بود که تنها ۶۱ گونه در این شهر به ثبت رسیده‌است. او در گفت‌وگو با خبرگزاری مهر بیشترین جمعیت پرندگان شهر تهران را متعلق به کلاغ‌ها و زاغ‌ها دانسته بود که به دلیل تحمل و مقاومت بالا در برابر آلودگی هوا مانده‌اند و از سوی دیگر به تخریب باغ‌ها و مزارع قدیمی شهر و مهتر از همه آلودگی هوای تهران اشاره کرده بود و فرار قمری‌ها، توکاها، بلبل‌ها و دیگر پرندگان نایب در تهران. همان زمان گروه پرندشناسی «ط‌رلان» از افزایش گونه‌های پرند ه تا رقم بالاتر از «۱۴۰ گونه در تهران خبر داده بود، اما حالا که دست‌کم نسبت به دو تا سه‌سال گذشته کیفیت هوا به مراتب بهتر شده‌است، این وضع چقدر می‌تواند باعث مهاجرت پرندگان به تهران شود؟

مدیر عامل موسسه پرندشناسان آوای بوم معتقد است آلودگی هوا تنها یکی از چندین متغیر موثر بر پرنده‌هاست: «آلودگی هوا اگر چه می‌تواند بر زیست پرنده‌ها موثر باشد، اما تاثیر آن لزوما در اولویت نیست. به‌طور مثال در دوره‌های خشکسالی که دشت‌های اطراف تهران ذخایر آبی در خود ندارند و چشمه‌ها و رودخانه‌ها خشک شده، در شهرها همیشه

معاون دفتر کودکان و نوجوانان سازمان بهزیستی با تعیین نشدن و افزایش قیمت نرخ مهدهای کودک می‌گوید با افزایش نیافتن قیمت تارخ قابل اطمینان، نگران ۱۵۰ هزار نفر مربی، مدیر و فعال در مهدهای کودک هستیم. به گزارش ایسنا، احمد خاکی با یادآوری این موضوع که سال گذشته دفتر حقوقی ریاست جمهوری اعلام کرد نرخ‌گذاری مهد کودک بر عهده سازمان حمایت گذاشته‌شده که این مسئله مشکلاتی را در پی داشت، گفت: «وضعیت مهدهای کودک خوب نیست، در چندسال اخیر افزایش قیمت‌گذاری تار صدی اتفاق افتاد که مبلغی مناسب و واقعی برای مهدهای کودک نبود.» او ادامه داد: «خدمات مهد کودک باید از سوی حاکمیت دنبال شود ولی روش قیمت‌گذاری بر مبنای اسناد و درخواست ارایه‌شده با سازمان حمایت است و این سازمان به‌عنوان بازوی کارشناسی ورود می‌کند. همچنین پیش‌بینی شده‌است بعداز انجام محاسبات، گزارش مربوط به کار گروه تنظیم بازار ارایه‌شود و از اعضا و نمایندگان مختلف دعوت به عمل می‌آید.»

منابع آب برای پرنده‌ها هست. این متغیر نسبت به آلودگی برای پرنده‌ها اثر گذار تر است. در عین حال تر کبیعی که متغیرهای دیگر می‌سازند، مثل وجود منابع غذایی و امنیت این تاثیر را بیشتر می‌کند. با اطمینان می‌توان گفت که وسط شهر تهران، جایی مثل میدان انقلاب کسی پرنده نمی‌کشد، اما در حاشیه شهر ممکن است. در واقع فاکتورهای موثر بر ماندگاری پرندگان بسیار زیادند و آلودگی هوا تنها یکی از متغیرهاست. بررسی این که دقیقا آلودگی هوا چقدر بر جمعیت آنها تاثیر می‌گذارد، اصلا آسان نیست.» او البته با بیان این موارد به پژوهش‌های دیگری در دنیا اشاره می‌کند که آلودگی هوا را عامل موثری در جمعیت پرندگان می‌داند، اما پیش از آن عوامل دیگری را مهم می‌داند.

این نشان دهنده سلامت اقلیم است

از نگاه امیر فرح‌نسب، متخصص محیط‌زیست و تنوع زیستی، افزایش تنوع پرنده‌ها نشان دهنده سلامت اقلیم است. او به «شهروند» می‌گوید: «در بحبوحه تغییرات اقلیمی هستیم. این تغییرات همیشه اکوسیستم‌ها را دچار تغییر می‌کنند و در ذهن ما سوال بزرگی پدید می‌آورد که «واقعا چه اتفاقی در حال رخ دادن است؟» همین‌طور که سیلاب عظیمی را پشت سر گذاشتیم، در پس این سیلاب هم مطمئنا یک خشکسالی یا پدیده طبیعی دیگری خواهیم داشت که باز هم یک علامت سوال بزرگ بر ایمان به وجود خواهد آورد. همین‌طور که تغییرات اقلیمی آن قدر ملموس است که تعداد روزهای زمستان را بسیار محدود کرده و تعداد روزهای گرم را بیشتر، مطمئنا روی تغییرات بودن یا نبودن گونه‌ها هم تاثیر می‌گذارد.»

او ادامه می‌دهد: «وقتی رودخانه زاینده‌رود پرآب می‌شود و می‌توان حضور پرندگان را مشاهده کرد، یعنی سلامت در این اکوسیستم مشاهده شده‌است. وقتی که سلامت در اکوسیستم باشد، می‌توان گونه‌های جانوری را به‌عنوان شاخص قرار داد و اعلام کرد که گونه‌های جانوری و گیاهان و تنوع‌شان شاخص سلامت در اکوسیستم‌هاست.» به گفته این متخصص بودن یا نبودن گونه‌های گیاهی و جانوری سلامت یا ناسلامت بودن یک اکوسیستم را هشدار می‌دهد و به همین ترتیب وجود پروانه‌های متنوع و رنگین در سطح کلاشهر اصفهان، تهران و شیراز نشان دهنده سلامت در اکوسیستم‌است.

فرح‌نسب پیش‌بینی می‌کند که امسال پرگرده افشان‌ترین سال در کشور ایران و بسیاری از شهرها خواهد بود: «در مراتع اصفهان بعد از ۲۰سال گونه‌های گیاهی سر از خاک برآورده‌اند؛ گونه‌هایی که حضور آنها در ۲۰سال گذشته در چک‌لیست‌ها ثبت نشده‌بود. تنوع حضور پرندگان هم به همین ترتیب است. مطمئنا حضور پرندگان و افزایش تنوع آنها در تهران به واسطه سلامت در بخش‌هایی از اقلیم است.»

او با اطمینان آلودگی هوا را در افزایش پرندگان موثر می‌داند و می‌گوید: «در یک بازه زمانی پرواز چلچله‌ها، پرستوها، میناها و سارها را بر فراز آسمان تهران مشاهده می‌کردیم، هنوز هم در بخش‌هایی مشاهده می‌شود؛ نواحی شمالی تهران، اما مطمئنا نبود این گونه‌ها پارامتر آلودگی هوا را نشان می‌داد.»

شمر دن پرنده‌ها در اولویت نیست

کسی از پرندگان تهران آماري ندارد. دست‌کم اداره محیط‌زیست تهران از پرنده‌های خبر است و اطلاعاتی هم اگر دارد از گروه‌های پرندنگری گرفته‌است. محمد کرمی، رئیس اداره نظارت بر حیات‌وحش استان تهران به «شهروند» می‌گوید در مورد پرنده‌های داخلی شهر تهران آماري وجود ندارد، چون تنوع گونه‌ای بالای پرنده‌ها در تهران کار ساخت کرده و مطالعه خاصی روی آنها انجام نشده و از اساس جز اولویت‌ها نیست: «اولویت‌مایشتر چهار پایان‌است؛ گونه‌های شاخسی مثل قوچ، میش و آهو که شمارش آنها هم راحت‌تر است. پرند ه را باید با روش‌های مختلف بررسی کرد بر پایه طولانی مدتی لازم است تا بایک تیم کارشناسی قوی به نتیجه برسد.»

او اما خبر می‌دهد که شرایط محیطی زیستی امسال با توجه به بارندگی خیلی خوب و به دنبال آن پوشش گیاهی مناسب (درختی و مرعی و دانه‌هایی که پرندگان از آنها استفاده می‌کنند) بر حضور پرندگان تاثیر گذاشته است: «پرندگان می‌توانند در جای مناسب‌و امن تخم‌گذاری کنند، پناهگاه‌ها داشته باشند و فضایی برای جوجه‌ها تا آنها هم تغذیه و بالغ شوند. شرایط امسال خیلی خوب بوده‌است. به تبع می‌باشدن پوشش گیاهی و رطوبت مناسب، تخم‌حشرات باز شده که بیشترشان غذای بعضی پرنده‌های حشره‌خوار است. این تغذیه کمک می‌کند شرایط مناسب برای زیست پرندگان فراهم‌شود.»

کرمی غذا، امنیت و آب را از عواملی می‌داند که شرایط را برای ماندگاری، زیست و جفت‌گیری مناسب می‌کند. هر کدام از این سه در شرایط مناسب باشند، گونه به راحتی می‌تواند در تهران ماندگار شود. به گفته او در سال‌های گذشته به دلیل خشکسالی شرایط زیست برای پرندگان و گونه‌های دیگر سخت بوده‌در نبود پوشش گیاهی کافی امنیت‌شان به خطر می‌افتاد و غذا و منبع آبی برای‌شان مهیا نبود. اما امسال در مقایسه با چندسال گذشته شرایط برای پرندگان ایده‌آل بوده‌است.

«غیر ممکن ۲»؛ همبرگر گیاهی ۹۰ میلیون دلاری

سپهر سلیمی | سف‌نر از ثروتمندترین کارآفرینان جهان بنا دارند که برای تولید نسل جدید همبرگر کاملا گیاهی به نام «غیر ممکن»، ۹۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری کنند. بیل گیس، مالک مایکروسافت، جف بیزوس مالک آمازون و ریچارد برانسون، مالک کمپانی ویرجین در این سرمایه‌گذاری شراکت دارند. این همبرگر گیاهی قرار است برای گوشتخواران تهیه شود؛ به شکلی که مزه آن تفاوتی با گوشت نداشته باشد. صنعت دامپروری و تولید محصولات گوشتی یکی از عوامل تخریب محیط زیست است. هم‌زمان با درخواست فعالان محیط زیست برای حذف یا کاهش گوشتخواری، تلاش سرمایه‌گذاران برای تولید محصولات جایگزین شدت گرفته‌است. در ابتدای سال میلادی جدید نشریه اقتصادی اکونومیست و فوربس پیش‌بینی کرده بودند شواهد از رشد تجاری محصولات گیاهی در سال جاری حکایت دارد و امسال را سال وگن دانسته بودند.